

[autismebladet]

LANDSFORENINGEN AUTISME
MEDLEMSBLAD NUMMER 8 - 2017

Mennesker med **GUA** har ofte angst og tankeforstyrrelser. Det er autisme, men det er hverken Aspergers syndrom eller infantil autisme.

Det er noget andet

Noget der er mindre definérbart og meget meget mere skrøbeligt

SIKON 2018

30 års jubilæum

Autismekonferencen i Odense
SIKON 2018

Mandag den 23. til
tirsdag den 24. april 2018

Kom og hør oplæg fra

Bo Hejlskov Elvén
Gina Davis
Olga Bogdashina
Thomas Bourgeron
Jesper Tynell
Judy Eaton
Monique Post
Louise Wille

Odense Koncerthus,
Radisson Blu Hotel H. C. Andersen
Claus Bergs Gade 5, 5000 Odense C

Vidste du at.....
det allerede nu er
muligt at tilmelde sig på
www.SIKON.dk

*Hendes Kongelige Højhed
Prinsesse Marie er protektor
for Landsforeningen Autisme.*

MEDLEMSBLAD NR. 8 - 2017

Medlemsbladet udgives af
Landsforeningen Autisme.

Ansvarshavende redaktør

Heidi Thamestrup
formand@autismeforening.dk

Redaktion

Heidi Thamestrup
Fie Hviid Olesen

Foto Private

Tryk Filipsen Grafisk Produktion.

Oplag 8.200 stk.

ISSN 2245-3423.

Vil du have en annonce i Autismebladet?
Kontakt: redaktion@autismeforening.dk

Annoncer og artikler fra samarbejdspartnere og
annoncører i Autismebladet er ikke nødvendig-
vis udtryk for Landsforeningen Autismes hold-
ninger.

Indlæg, kommentarer, bidrag mv. bedes
sendt til redaktion@autismeforening.dk
Bladet sendes gratis til Landsforeningen
Autismes medlemmer.

INDHOLD

Diagnosticeret med det der autisme.	4
GUA - en diagnose i autismspektret	6
Unge med GUA - virkeligheden, tankerne og angsten	10
Unge med GUA - hvis jeg ikke kan kende forskul på virkelighed og fantasi	12
'Jeg manglede historier om andre GUA-børn' .	16
At arbejde med mennesker med GUA	20
Kredsens aktiviteter	26

Jeg er lige blevet diagnosticeret med det dér autisme, hvad gør jeg nu?

Af Heidi Thamestrup, formand for Landsforeningen Autisme.

Jeg er lige blevet diagnosticeret med det dér autisme, hvad gør jeg nu?

- spørgsmålet kommer fra en mand først i tyverne; han bestilte en tid hos en psykolog, fordi hans kæreste drillede ham med, at han var usocial, nørdet og selvhævdende. Nu er han mange tusind kroner fattigere - og autist.

2017 er ved at rinde ud. Det er nu, vi kigger på, hvilke henvendelser der kom til at kendetegne det år, der næsten er gået. Det er ikke opløftende. Her vil jeg tage fat i en enkelt af de problematikker, der har fyldt alt, alt for meget i min optik.

Hvor skal jeg starte. Jo. Måske med en lille historisk omvej...

Autisme er en forholdsvis ny diagnose. Autismen blev observeret og beskrevet af henholdsvis Leo Kanner og Hans Asperger omkring 1943, men kun i studier af børn. På

det tidspunkt troede man, at autisme var noget, der hørte barndommen til. Kun ganske få af de diagnosticerede børn blev fulgt tæt af de samme fagfolk i årevis, derfor blev det ikke ordentligt beskrevet, hvordan autismen udviklede sig over en årrække, og derfor var man ikke opmærksomme på, at autistiske børn blev til autistiske voksne.

I gamle papirer fra et bosted for børn, som Landsforeningen Autisme oprettede i 1975, står der skrevet: "Intet tyder på, for nærværende, at børnene bliver raske indenfor en overskuelig tidsramme". Man vidste næsten ingenting! - men man håbede på det bedste. Børnene bor stadig på bostedet, omend de naturligvis er blevet voksne.

Vi har stadig ikke ret meget viden om livsperspektivet efter en autismediagnose givet i barndommen. Vi ved, at autistiske mennesker udvikler sig forskelligt. Vi ved, at en diagnose givet i barndommen ikke

nødvendigt forudsiger støttebehovet resten af livet. Mennesker med autisme er forskellige, de har forskellige kompetencer, og de udvikler sig forskelligt. Vores fokus har været på at finde tidlige tegn på autismen, så vi kunne udrede børnene så tidligt som muligt og guide børnene til at udvikle strategier og færdigheder, give dem indsigt og gøre dem selvstændige.

Vi ved, at der er børn med autisme, der klarer sig i folkeskolen. Når børn ikke har synlige udfordringer og ikke er et problem for nogen, kommer diagnoser ikke på tale. En del af børnene får problemer senere i livet. Problemerne opstår, når kravene til socialkognitive færdigheder øges. Stigmatisering på arbejdspladsen. Forventninger i parforholdet, de ikke kan indfri. Presset stresser dem, og stress kan give autistiske unge psykiatriske overbygninger til autismen. Depression. Angst. Social tilbagetrækning. Vrangforestillinger. Selvmordstanker.

De psykiatriske overbygninger "mudrer" symptombilledet. Voksenpsykiatrien er ikke gearret til at "få øje på" en gennemgribende udviklingsforstyrrelse bag tegn på psykisk sygdom. I en årrække har problemet derfor bestået i, at voksne autister blev fejldiagnosticeret. I stedet for en autismediagnose blev de behandlet medicinsk for skizofreni, borderline og andre personlighedsforstyrrelser.

Billedet har ændret sig. Vi har fået fokus på, at psykiatriske overbygninger kan skjule en bagvedliggende autisme. Men måske har vi glemt at fortælle, at de ikke altid gør det?

Konsekvensen er et ekstremt behov for voksenudredning. Det offentlige har ventelister på halve til hele år, og mange steder er ekspertisen ikke god nok - eller også er det bare for svært at screene, om det er ulemigheden værd at gennemføre en udredning.

Situationen har skabt et massivt pres for udredning hos privatpraktiserende psykologer. Vi må konstatere, at det ikke er alle, der er lige grundige. At det ikke er alle, der tager opgaven lige alvorligt. At nogen af dem gerne vil tjene penge på andres sårbarhed, men ikke er i stand til at levere den ydelse, de tager sig betalt for.

Tilbage til den unge mand.

Jeg kan ikke diagnosticere autisme, så jeg kan ikke vide, om den unge mand rent faktisk har en gennemgribende udviklingsforstyrrelse. Det, jeg anfægter, er udredningen, der havde taget ca. 20 minutter i et forkontor. Her hav-

de den unge mand fået en AQ test (Autisme Questionary), som han havde udfyldt. Afleveret. Og modtaget resultatet af. Resultatet var autisme.

AQ testen er en test, bestående af 50 spørgsmål, udviklet af Cambridge Research Centre. Idéen med testen er at måle omfanget af autistiske træk hos et menneske. Testen ligger frit tilgængeligt på nettet og har ad flere omgange floreret på sociale platforme som Facebook og LinkedIn. Mange tusinde mennesker har taget testen flere gange, og mange har skrevet om, hvordan resultatet kan variere voldsomt fra time til time.

Udviklerne mener selv, at AQ testen kan bruges til at screene for autisme, særligt hvis der skal screenes en stor gruppe mennesker. Det var aldrig meningen, at testen skulle kunne gøre det ud for en udredning ved diagnosticering.

I løbet af de sidste måneder har jeg løbende været i kontakt med Sundhedsstyrelsen og med læger i psykiatrien; jeg mener, at det er på tide at få udviklet kliniske retningslinjer for diagnosticering af autisme hos voksne. Alternativt frygter jeg, at betydningen af en autismediagnose udvandes. Det vil ikke gavne nogen. Særligt ikke de voksne autister, der har et mindre

støttebehov, men brug for hjælp til at fungere på ordinære uddannelsesinstitutioner og arbejdspladser.

Heldigvis er der lydhørhed både i Sundhedsstyrelsen, blandt samarbejdspartnere og interessenter. Og heldigvis, er der et helt nyt år på vej, hvor vi kan arbejde på at løse udfordringen.

I ønskes alle sammen et godt og fredeligt nytår.

Vi glæder os til 365 friske dage, vi ved nøjagtigt hvad de skal bruges til:

At bedre forholdene for mennesker med autisme og deres pårørende!

Heidi Thamestrup

GUA

– en diagnose i autismespektret og ofte med særligt forløb

Af Niels Bilenberg, professor, Børne- og ungdomspsykiatri, Odense, Psykiatrien i Region Syddanmark og Klinisk Institut, Syddansk Universitet

De gennemgribende udviklingsforstyrrelser (GUF) eller *Autismespektrum tilstandene* (ASD) kendetegnes ved funktionsforstyrrelser indenfor områderne: socialt samspil, kommunikation samt indskrænkede rutiner, adfærd og interesser.

Autisme som særligt defineret forstyrrelse hos børn blev første gang præsenteret i 1943 af Leo Kanner og i 1944 af Hans Asperger. Forstyrrelsen har haft talrige betegnelser og underopdelinger gennem tiden – og hver enkelt betegnelse dækker over en særlig opfattelse af autisme og forskellige forståelser af årsagerne til forstyrrelsen (børnepsykose, autistisk psykopati, infantil autisme (Kanner Autism), gennemgribende udviklingsforstyrrelse, Asperger syndrom, atypisk autisme, etc.).

Der er siden Kanners pionerarbejde gjort flere forsøg på at afgrænse autismegruppen. I 1979 præsente-

rede Lorna Wing og Jane Gould den eksisterende afgrænsning af autismebegrebet. Afgrænsningen bygger på forståelsen af autisme som et spektrum med funktionsforstyrrelser indenfor gensidigt socialt samspil, kommunikation (verbal/non-verbal og leg) samt indskrænkede rutiner, adfærd og interesser, også kaldet *Wings triade*. Triaden udgør kernen i symptombilledet hos personer med autismespektrum forstyrrelser og førte til en bredere afgrænsning af autismeområdet. Med spektrum-begrebet blev gruppen af børn større og mere heterogen, og nye subgrupper blev karakteriseret.

I den internationale klassifikation (ICD 10) (1), som fortsat er den gældende i Danmark, indgår 8 diagnoser under fællesbetegnelsen Gennemgribende Udviklingsforstyrrelser (se Faktaboks 1). Senest er autismespektret dog re-

defineret i DSM-5 (2), hvor undergrupperne er forsvundet, og spektret som helhed er defineret ud fra tilstedeværelsen af kernesymptomerne og derudover forklaret ved en række *”specify’ers”* (intelligens, funktion og komorbiditet).

De senere års prævalens-studier finder, at 1-1½ % af børnepopulationen opfylder kriterierne for en autismespektrum forstyrrelse, hvilket er mere end 20 gange flere, end da man alene talte om ”infantil autisme” (Kanner Autism).

Se faktaboks 1, næste side nederst.

Børn med gennemgribende udviklingsforstyrrelse har i varierende grad vanskeligheder indenfor den autistiske triade. Vi ved, at vanskelighederne kan forekomme med forskellig tyngde og strækker sig fra lettere afvigelse fra det normale til svær invaliderende forstyrrelse med

dårlig og livslang nedsat psykosocial funktion. I en del tilfælde er den autistiske triade kombineret med *mental retardering* i forskellig grad. I klinisk anvendelse af ICD-10 klassifikationen er der mange udfordringer med afgrænsningen af de enkelte underdiagnoser, specielt gennemgribende udviklingsforstyrrelse, anden (GUA), som ikke understøttes tilstrækkeligt af entydige diagnostiske kriterier, hvorfor GUA anvendes uens fra sted til sted. En anden udfordring ligger i det store sammenfald, der er mellem autismespektrum forstyrrelser og andre forstyrrelser som ADHD, tics, tvangslidelse (OCD) og mental retardering (komorbiditet) (Fig.1). Komorbiditeten gør, at hvert enkelt barn med autismespektrum forstyrrelse præsenterer sit næsten unikke symptombillede.

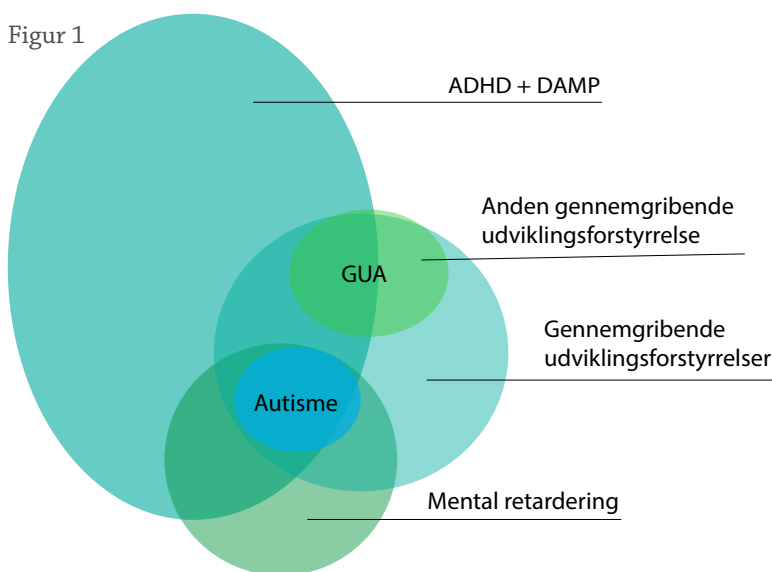
GUA

Gennemgribende udviklingsforstyrrelse, anden (GUA) er en diagnose uden præcise diagnostiske kriterier. ICD-10 er opbygget således, at der i slutningen af hvert diagnostisk område er levnet plads til klassifikation af patienter, som ikke helt passer i de veldefinerede kategorier, ofte betegnet som *anden*.

GUA eller den tilsvarende amerikanske betegnelse *Pervasive developmental disorder – not otherwise specified* (PDD-NOS) bliver anvendt til børn med klare autistiske symptomer, dog utilstrækkeligt til at opfylde kravene til fx infantil autisme eller Aspergers syndrom, og/eller når samtidigt tilstedeværende andre symptomer (komorbiditet) forstyrrer det autistiske symptombillede.

Symptomer, der kan optræde sammen med autismeforstyrrelsen, er fx angst og tankeforstyrrelser (forstadier til psykose).

Figur 1

Angsten kan være generaliseret eller mere diffus uden specifikt fokus. Social angst betragtes som værende en del af kernesymptomerne i form af ubehag i større sociale sammenhænge, men der kan også være tale om fobisk frygt med et usædvanligt og nogen gange ligefrem bizart indhold. Angsten kan forekomme episodisk med panikanfald og desorganiseret eller småbarnlig adfærd (regression). Mange børn har markante og voldsomme følelsesmæssige udsving. De kan drages af film

og computerspil med blodige og voldelige temaer, som fylder deres indre univers og overvælder dem med angstprovokerende billeder. De makabre fantasier kan komme til udtryk i tegninger og leg.

Forstyrrelse af tænkningen er relativ og bør sammenlignes med børn på samme udviklingsalder. Ofte er der irrationelle pludselige skift i den normale tankeproces med magisk tænkning (barnet tror, trods bedrevidende, at han/hun kan flyve el-

Gennemgribende udviklingsforstyrrelser ICD - 10 (WHO)

- F84.0 Autisme
- F84.1 Atypisk autisme
- F84.2 Retts syndrom
- F84.3 Andre disintegrative lidelser i barndommen
- F84.5 Aspergers syndrom
- F84.8 Gennemgribende udviklingsforstyrrelse, anden
- F84.9 Gennemgribende udviklingsforstyrrelse, uspecifik

ler har overnaturlige evner). Non-sens-ord kan siges igen og igen og tankegangen springe uden indlysende logik. Barnet kan få bizarre ideer og have meget vanskeligt ved at skelne mellem fantasi og virkelighed. Egentlige vrangforestillinger kan optræde, herunder selvhenførende og paranoide forestillinger. Tankegangen bliver kaotisk, og i pressede eller stressede situationer bliver barnet måske manifest psykotisk (mister totalt realitetssansen).

Det er ikke tilstedeværelsen af de komorbide symptomer, der afgrænser GUA-gruppen, men der er en tendens til, at disse symptomer oftere forekommer hos børn med mindre udtalte ASD kernesymptomer (grå-zone børnene). Eksempelvis er forekomsten af angst i ASD-gruppen større jo højere IQ og med stigende alder, og forekomsten af forstyrret tænkning/psykotiske symptomer hyppigere hos børn med Aspergers syndrom og endnu højere hos børn med GUA i forhold til børn med infantil autisme.

GUA optræder ligesom ASD generelt overvejende hos drenge.

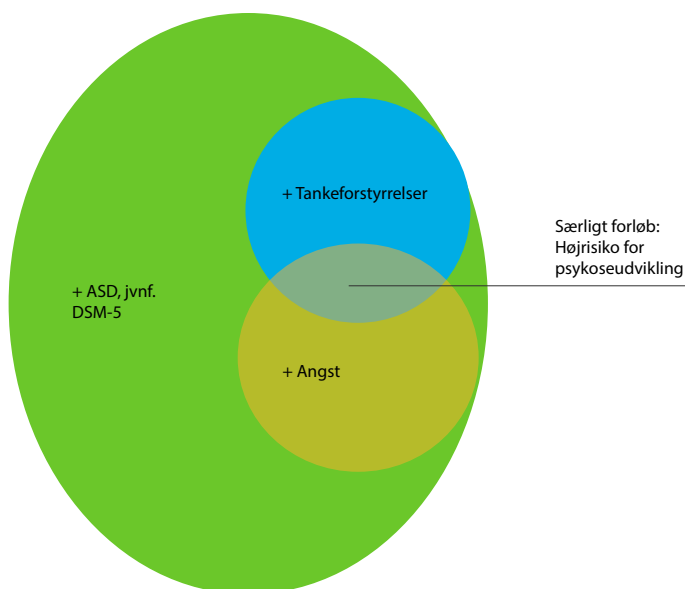
Børn med kombineret ASD, angst og forstyrret tænkning er i stor risiko for at udvikle meget alvorlig psykisk sygdom og få langvarig tilknytning til det psykiatriske behandlingssystem (Figur 2). Der er hypoteser om, at tilstanden i barndommen er et forstadium til skizofreni eller svær personlighedsforstyrrelse i ungdom og tidlig voksenalder (3,4), men nogle synes dog at ”vokse fra” de værste symptomer og opnå en mere normal udvikling til ung og voksen. Figur 2:

Behandling

Der er ikke evidensbaseret behandling af de autistiske kernesymptomer. De fleste børn med GUA vil dog profitere af de tilbud, der er for højt fungerende autister og børn med Aspergers syndrom, blot med hensyntagen til, at GUA-gruppen i reglen har flere kontaktressourcer. Vi har dog brug for at øge vores viden om både den pædagogiske og psykoterapeutiske indsats overfor gruppen.

Der er derimod gode muligheder for at behandle komorbiditeten – fx angst og psykotiske symptomer. Både angst, tankeforstyrrelser og manifest psykose hos ASD/GUA-patienter er ofte provokeret af belastning af barnet/den unge. Første led i behandlingen er derfor rettet imod de udløsende faktorer og består i aflastning fra stress i dagligdagen (skole, hjem, fritid). Kognitive terapeutiske strategier kan anvendes, og man kan forsøge at være på forkant med at forudsige og undgå stressbelastninger.

Figur 2: Model for høj-risiko ASD

Psykofarmaka i form af angstdæmpende medicin eller antipsykotisk medicin kan anvendes, hvis aflastning ikke er tilstrækkeligt, og symptomerne påvirker funktionen væsentligt.

Referencer:

- The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders. Clinical Descriptions and Diagnostic guidelines, WHO, 1992
- DSM-5, American Psychiatric Association, 2013
- Rapoport et al., Autism Spectrum Disorders and Childhood-Onset Schizophrenia: Clinical and Biological Contributions to a Relation Revisited, JAACAP, 2009
- Chisholm et al., The association between autism and schizophrenia spectrum disorders: A review of eight alternate models of co-occurrence. Neurosci Biobehav Rev., 2015

Konfliktforståelse / Problemskabende adfærd

- alderssvarende tale/sprogforståelse

Kursets indhold

Vi sætter fokus på, hvordan vi som voksne forstår, håndterer og udvikler børn og unge, som ofte kommer ud i situationer, som de ikke kan magte, og derfor er i konflikt med omverdenen.

Vi arbejder målrettet for at forstå hvert enkelt barn eller ung. Hvad er det, de har svært ved, hvad reagerer de på, og hvordan kan man som forældre konfliktnedtrappe og dermed undgå, at en situation eskaleres og bliver konfliktfyldt?

Vi lægger vægt på, at konflikter ikke bare bliver afværget, men at barnet/den unge bliver bedre til at håndtere udfordrende situationer. Vi benytter samarbejdsbaseret problemløsning og Low Arousal pædagogik.

Kurset indeholder teori og praktiske eksempler i plenum, individuelle øvelser omkring eget barn, samt fremlæggelse i gruppen med efterfølgende diskussion i plenum.

Målgruppe

Forældre til børn og unge med autisme med alderssvarende tale/sprogforståelse.

Kursusleder/underviser

Mehdi Owliaie

Deltagerantal

Max. 24 kursister

Pris: Kr. 4.900,- pr. deltager, som dækker kursusmaterialer, overnatning og forplejning.

Kontakt

Maria Frostholm Wallbridge
på kursus@autismeforening.dk
eller på tlf. 20 57 63 30.

KONFLIKTFORSTÅELSE

Tirsdag den 13. marts

kl. 9.30-17.00

Onsdag den 14. marts

kl. 8.30-16.00

Sted: Høje Taastrup

Frameldingsfrist

onsdag den 7. februar 2018

KONFLIKTFORSTÅELSE

Onsdag den 12. september

kl. 9.30-17.00

Torsdag den 13. september

kl. 8.30-16.00

Sted: Høje Taastrup

Frameldingsfrist

onsdag den 8. august 2018

Unge med GUA

Virkeligheden, tankerne og angsten

Interview med Timian, 19 år

Hvornår bliver du angst?

Jeg bliver bange, hvis jeg f.eks. skal udenfor min mors og fars hus og gå en tur.

Det lyder måske som en lille ting for andre, men jeg bliver bange for andre mennesker, jeg ikke kender.

Jeg ved ikke, hvad andre kan finde på at gøre og sige. Jeg ved ikke, hvad jeg skal svare, hvis nogen spørger mig om noget – eller hvad jeg skal sige til dem.

Jeg har svært ved at komme ud af havelågen hjemme hos min mor og far. Det hjælper, når jeg har min angst-hund med, men ellers skal jeg have min mor eller far med.

Hvad er du bange for?

Jeg er bange for mange ting! Jeg er bange for andre mennesker, jeg

Når jeg får det sådan, så er det, som om min krop spænder helt - på en måde, der er svært at forklare. Og jeg føler mig stærkere og mere modig. Der er en stor sort klap, der falder sammen.

ikke kender, for jeg ved ikke, hvad de kan finde på at gøre. Så er det min angst. Jeg får en masse tanker i mit hoved, og jeg er bange for, om de andre kan finde på at slå mig, overfalde mig eller gøre mig noget. Det forestiller jeg mig. Hvis jeg er ude og gå for eksempel, og der kommer nogen modgående, så kan jeg finde på at gå udenom dem i en bue og gå en anden vej. Jeg går rundt

med mange forestillinger om, hvad der kan ske. Det er noget, der sker oppe i mit hoved, og jeg forestiller mig ting. Der er en film, der kører inde i mit hoved.

Jeg er bange for, hvis der er en, der spørger mig om noget eller spørger om vej, og jeg ikke ved, hvad jeg skal svare og sige til dem. Så vil jeg bare stå helt stille med angst og nerver – eller måske vil jeg løbe væk.

Det er alle mennesker, jeg ikke kender så godt. Hvis vi er oppe i sommerhus med mine kusiner og fætre og familie, så føler jeg også angst, fordi jeg ikke kender dem så godt. Jeg ved ikke rigtig, hvad jeg skal sige til dem. Hvis de spørger mig om noget, så ved jeg ikke, hvad jeg skal svare, og jeg ved ikke, hvad jeg skal spørge dem om - så jeg ender bare

med at sidde i sofaen med min computer og ikke snakke med nogen.

Jeg har ikke rigtig været så meget udenfor min mors og fars hus. Før min angst-hund var jeg mest derhjemme og lavede film eller tog billeder, det kan jeg godt lide. Jeg har ikke rigtig så mange venner. Engang var der en, jeg skrev lidt med nogen gange, men jeg er bange for at skrive noget forkert. Min mor og far har altid lært mig, at jeg skal snakke pænt og sødt til andre, så jeg er bange for at sige eller skrive noget dumt.

Hvad sker der, når du er angst?

Jeg kan godt mærke nogle gange, at det er angst. Det kommer bare, inden jeg skal ud af døren f.eks. Det er meget svært at forklare, hvordan det er. Der kommer bare en masse tanker i hovedet, og jeg mærker bare angst.

Når det hele bliver for meget, så får jeg nogen gange en nedsmeltning på en bestemt måde, og så slår min hjerne helt fra. Jeg kan ikke styre mig selv helt. Så kan jeg finde på at gøre nogle ting eller sige nogle ting, som er dumme. Når jeg får det sådan, så er det, som om min krop spænder helt - på en måde, der er svær at forklare. Og jeg føler mig stærkere og mere modig. Der er bare en stor sort klap, der falder sammen.

Så er det, som om jeg er i min egen kuppel, og alt det, alle andre siger, ikke rigtigt trænger igennem. Bagefter kommer udmattelse og varme, som om jeg har feber. Og så er alt mørkt, sort, jeg kan ikke forstå, forklare eller huske, hvad det var, der var galt. Det var noget indeni mig. Kontroltab.

Har du oplevet, at det er svært at skelne virkelighed og tanker?

Det er mest andre, der siger, at det, jeg oplever, ikke er det, de oplever - det sker tit.

Engang troede jeg, at alle mennesker var Playmobilmænd, og at vi blev styret af et menneske, som var kæmpestort. Ligesom når jeg selv stod ved mit bord og legede med Playmobilmænd og flyttede rundt på dem og bestemte, hvad de skulle sige, og hvor de skulle gå hen. På en måde var jeg ikke sikker på, at det var rigtigt, på en anden måde var det så virkeligt, at der gik lang tid, før jeg turde sige det til min mor. Så stoppede det af sig selv.

En anden gang var jeg sikker på, at min brors barnepige ikke var den rigtige barnepige.

Jeg ville ikke lukke hende ind i huset, og jeg prøvede at beskytte min bror imod hende. Jeg var rasende, fordi min mor og far ikke kunne se det og hjælpe mig.

Hvad tænker du om at have svært ved det?

Jeg tænker tit, at der er noget helt galt med mit hoved, det er jeg virkelig bange for ...

Unge med GUA

- hvis jeg ikke kan kende forskel
på virkelighed og fantasi
- hvordan ved jeg så, hvem jeg er?

Af Nikoline, 22 år

Jeg fik diagnosen GUA, som 14-årig og har i sommer fået fastholdt diagnosen som voksen også. Så jeg har altså GUA, både nu og resten af mit liv. Jeg er 22 år gammel – så det er jo en længere proces.

Hvornår kan du blive i tvivl om, hvad der er fantasi og virkelighed?

For mig er GUA en ekstra hjerne, som altid er interesseret i at modarbejde min "normale" hjerne.

Det er lige meget, hvad jeg laver, eksaminer, følelser eller opvask – så modarbejder den mig altid. Så det korte svar er: altid.

Men det kræver alligevel en situation eller en omstændighed. Som autist er jeg vanernes ukronede

Jeg er ikke noget værd, jeg er ubrugelig og grim – det ville være nemmere bare at dø. Men er jeg egentlig interesseret i at dø. Er det noget, jeg overhovedet har tid til?

dronning, og det fungerer egentlig godt for mig; problemet opstår, så snart der dukker andre mennesker op.

Jeg er så heldig at have skøn kæreste, som jeg bor sammen med. Der sker somme tider det, at han skal arbejde over – eller lige hjælpe en kollega, og det første, min hjerne tænker, når jeg læser eller hører det i telefonen, er: "Måske har han slet ikke et arbejde i virkeligheden, måske tilbringer han bare alle timerne hver dag mellem klokken 6-18 hos en anden kvinde? Det er bare mig, der er blind, jeg har ikke lagt mærke til alle de tegn, der var!" Jeg indser som regel efter et par timer i følelsernes vold, at min hjerne igen ikke kan se forskel på virkelighed og fantasi.

Hvad forestiller du dig, som du er i tvivl om?

Jeg er i tvivl om alt. Jeg arbejdede tre års tid i en fastfood-kæde, jeg var helt sikkert den værste medarbejder det første halve år.

Chefen sagde, at jeg skulle tage mig sammen, hvis jeg ville det her – og det bestemte jeg, at jeg ville.

Efterfølgende blev jeg månedens medarbejder to gange, min familie roste mig, og jeg tænker, at det ansvar, lederne gav mig, var et tegn på, at jeg var det værdigt.

Men i dag – når jeg ser tilbage på de år, ved jeg godt, at jeg var elendig til at starte med; men jeg bliver i tvivl. Var jeg overhovedet god til det? Har jeg bildt mig de her ting ind? Blev jeg virkelig ”forfremmet” to gange gennem de år, eller er det noget, jeg har bildt mig selv ind? Fik jeg nu også det ansvar der?

Min mor siger, det er rigtigt, mine gamle papirer siger, det er rigtigt – men selv det er jeg i tvivl om, om jeg har fundet på?

Da jeg gik i skole, fulgte jeg ikke meget med. Jeg blev stresset af alle de andre, af alle opgaverne, af alt det nemme og alt det svære.

Jeg lykkedes med ikke at lave lektier mange år i streg og brugte det meste af dagen på at sms'e og tegne smileyer på mine bøger.

Det samme gjaldt geografi. Dagen kom, og 9. klasses geografieksamen stod på skemaet. Jeg havde ikke forberedt mig det mindste, og jeg var nervøs. Jeg fik prøven, og jeg tænkte bare – hvad? Alle spørgsmålene var som skåret ud til min autistiske tankegang – jeg kunne ”gætte” eller regne mig frem til de fleste svar ud fra min logiske sans. Og da resultaterne kom, og jeg fik 12, var jeg mildest talt chokeret.

Men nu sidder jeg her 9 år senere – og tænker: er det her en løgne-historie? Noget, jeg har fundet på i min underbevidsthed? Jeg kan finde mit afgangsbrev frem og se, at jeg fik 12 – men havde jeg så ikke bare fulgt med hele året? Og forbedret mig helt vildt meget?

Hvis du spørger mig om et halvt år, svarer jeg måske nøjagtigt det, og i dag synes jeg, det lyder alt for usandsynligt.

Jeg kan fortælle mange historier, men hvilke du får at høre, kommer an på, hvilken dag du spørger.

Jeg kan huske alle disse ting, de er gemt i min hjerne – men på en pesimistisk dag vurderer jeg det som løgn og beslutter mig for, at det er usandt.

På en bedre dag er jeg sikker på, at

det er da rigtigt – og så er jeg sikker på, jeg kender min fortid. For at være helt ærlig, så ved jeg ikke, hvad der er sandt, og hvad der er fantasi.

Hvordan har du det med, at du er så meget i tvivl?

Det skræmmer mig da rigtig meget. Hvis jeg ikke kan kende forskel på virkelighed og fantasi – hvordan ved jeg så, hvem jeg er?

- Er jeg i virkeligheden ret uintelligent?
- Er jeg i virkeligheden utrolig dum at høre på?
- Ser jeg ud som det, jeg ser i spejlet?
- Har jeg virkelig autisme?

Jeg kunne skrive en liste så lang med spørgsmål som disse.

Min nuværende konklusion er blot: at det vigtigste spørgsmål er ikke, hvem jeg er eller var – men hvordan jeg kan lære at leve et værdigt liv med de personlighedstræk, jeg har fået med på vejen.

Jeg har i mange år været sikker på, at jeg er utrolig intelligent og et meget tænkende menneske. Jeg har nok lidt af det, andre kalder storhedsvanvid – men på en og samme tid er jeg sikker på, at jeg er den grimme, mest irriterende og dumme person, der er i min omgangskreds.

Hvordan er det egentlig muligt? Det er det, når jeg den ene dag sammenligner min tankevirksomhed med store filosoffer og den næste sammenligner min intelligens med den nederste del af IQ-skalaen. Og jeg skammer mig over begge følelser.

Hvordan styrer du det?

Det gør jeg ikke; det kan jeg ikke – endnu. Der har været en smule fremgang i det på det seneste; jeg tillægger det, at min kæreste og jeg lærer hinanden bedre at kende, og min tillid vokser.

Des bedre jeg lærer ham at kende, opdager jeg og husker jeg: sidste gang sagde han sandheden, sidste gang holdt han det lovede, og sidste gang var det rigtigt.

Og dermed får min hjerne en lille smule sværere ved at overbevise mig

hver gang. Det er blevet bedre, og det glæder mig.

Men det bliver til gengæld kun værre, når det kommer til spørgsmål, der drejer sig om min person og fortid.

Det interessante er, at jeg kan over 1500 sangtekster i hovedet, jeg har set samtlige dokumentarer og læst de fleste tekster om ubåde – og jeg kan huske alt, jeg har læst. Men jeg er i tvivl om, om jeg virkelig har taget knallertkørekort i mine teenageår; om jeg virkelig engang havde en chihuahua hund; om jeg virkelig er levende?

Har du eksempler på noget, som du har været i tvivl om er ægte eller fantasi?

Uendelige mængder. Her er en liste: min intelligens, mit udseende, mit talent for at skrive, mit kreative jeg, alt jeg har haft succes med, min autisme – i det hele taget mit liv.

Det er da til at lære at leve med, når jeg spekulerer over det, jeg nu kalder "hverdagens små skruplerier" – men jeg er syg og har været det længe.

Jeg har en depression, angst og min autisme – det har for måneder tilbage givet mig nogle selvmordstanker, men hvad sker der egentlig, når man er i tvivl om, om man har lyst til at begå selvmord?

Så bliver det hele ligesom mere alvorligt. Men jeg tror også, at den tvivl på en måde har reddet mig.

Ikke at jeg siger, jeg ville have taget mit eget liv, hvis tvivlen ikke fandtes – men når mit hoved bliver mørkt og trist, så giver disse endeløse spekulationer mig noget andet at tænke på.

"Jeg er ikke noget værd, jeg er ubrugelig og grim – det ville være nemmere bare at dø. Men er jeg egentlig interesseret i at dø? Er det noget, jeg overhovedet har tid til? Hvad er det egentlig, jeg bruger min tid på? Er det fornuftigt?" – mine tanker redder mig.

Kort tid efter, at jeg fik GUA diagnosen og forsøgte at forstå det, fandt jeg en enorm interesse for at analysere mine egne tanker – og jeg forsøgte en dag at skrive alt ned, som jeg tænkte på i løbet af ti minutter. Der var alt fra planeten Saturns cyklus, om jeg skulle tage de sokker med hul i på i morgen, og om jeg egentlig synes, at fliser er hårde at sidde på. Men det mest interessante var, at alt dette hang sammen.

Men hvad kan du som læser egentlig bruge alt der her til? Du ved ikke mere eller mindre om mig, for på en måde sidder man tilbage – i den tvivl, er det her egentlig virkelighed eller fantasi?

Min nuværende konklusion er blot: at det vigtigste spørgsmål er ikke, hvem jeg er eller var – men hvordan jeg kan lære at leve et værdigt liv med de personlighedstræk, jeg har fået med på vejen.

Kursus: Piger med autisme

Hvad er specifikt for piger med autisme, hvordan kan man arbejde med pigerne og lære dem strategier til at arbejde med sig selv og leve med deres diagnose på en hensigtsmæssig måde?

Vi har fokus på følgende områder:

- Behovet for systemtænkning og for at håndtere krav / sociale relationer.
- Problemer med at begribe egne følelser og med at handle i forhold til dem.
- Udmattelse efter sociale udfordringer samt behov for at bruge tid alene.
- Anderledes sanseintegration. Kan have svært ved at sondre mellem egne og andres følelser.
- Mange piger med autisme bliver vurderet til at være bedre fungerende, end de egentlig er.
- Lav stress-/sårbarhedstærskel.

Målgruppe Forældre til piger med autisme

Undervisning 1. dag kl. 9.30 – 16.00, 2. dag kl. 9.00 – 15.30

Kursusleder/underviser Psykologisk konsulent Christina Sommer

Deltagerantal Max. 60 kursister

Pris Kr. 4.500,- som dækker kursusmaterialer, overnatning og forplejning

Kontakt Maria Frostholt Wallbridge på kursus@autismeforening.dk eller på tlf. 20 57 63 30

Piger med autisme

Torsdag den 15. og fredag
den 16. marts 2018

Sted: Høje Taastrup
Frameldingsfrist torsdag
den 8. februar 2018

‘Jeg manglede historier om andre GUA-børn’

Af Jette Skak Høgh, mor til: Julie på 17 med GUA, Silas på 7½ med GUA og Lærke på 10 med AA.

Som forældre til et ny-diagnosticeret barn søger man viden og sammenligner sit barn med andre – ganske naturligt. Da Julie som 13-årig fik sin GUA-diagnose, troede jeg, der var sket en fejl! Autisme var slet ikke i mine tanker, og jeg søgte som så mange forældre i min situation efter materiale, som kunne hjælpe mig i forståelsen. Jeg kunne godt høre, at beskrivelsen fra børnepsyk om Julie var korrekt, men når jeg læste om GUA, var det helt ved siden af!

GUA-børn beskrives tit som angstfyldte og med mange følgediagnoser, som Julie heldigvis ikke er ramt af. Hun udviklede dog en depressiv reaktion med selvskadende adfærd, men der var ikke tale om en klinisk depression, selv om jeg på det tidspunkt ville ønske det. Hvis hun da bare kunne få en pille og få det bedre!

Jeg var meget optaget af i starten at sætte labels på: ”hvad er GUA?” og ”hvad er normalt?”. Det fylder ikke så meget mere, eller rettere er det blevet så normalt, at jeg ikke tænker ret meget over det. For Julies vedkommende har hun konkrete udfordringer med sit detaljesyn, som giver sig udslag i manglende overblik, krav om struktur og forudsigelighed. Det gælder både i opgaver som i omgang med andre mennesker. Har du på et tidspunkt sagt en forkert ting eller givet et forkert blik på det forkerte tidspunkt, hænger øjeblikket ved og kan på mange måder totalt omfavne hendes syn på det menneske. På det sociale felt har hun tendens til at overfortolke handlinger og ord og har ret høje krav til venskaber. Hun fungerer som så mange andre med autisme bedst 1:1 eller i hvert fald i mindre flokke. Overfladiske bekendtskaber har hun ikke mange af, og hun ønsker dem heller ikke.

Min søn Silas fik sin GUA-diagnose, da han var 7 ½, og det er kun 2 måneder siden. Jeg havde ventet en diagnose indenfor autismspektrret, og havde regnet med en Asperger-diagnose. Silas ligner sin ældste søster på mange måder, og så alligevel er han helt anderledes. Julie har som så mange andre piger brugt uanede kræfter på at virke upåfaldende og gør det stadig. Hun spejler sig i sine venner/veninder og følger strømmen, når hun bliver usikker. Silas er fuldstændig ligeglad! I hans øjne er ”de andre” lidt mærkelige og ind imellem tror jeg faktisk, han synes, det er lidt synd for dem. Jeg kan nu godt mærke, at han er blevet mere bevidst om, hvorvidt andre kan forstå ham, når han taler. Han har en uidentificeret forstyrrelse på sin udtale, som med alderen selvfølgelig vil hæmme ham, men indtil videre overstråler hans selvværd og selvtillid totalt den udfordring.

Silas er ret social og vader ind i folk med træsko på. Danner lynhurtigt relationer, og både børn og voksne søger hans selskab. Selv om han er så social, er det sjældent, han søger det sociale, når han er hjemme. Alenetid, hjemmetid, hyggetid med iPad er det, han helst vil, men når vi så ER af sted, er der fuld knald på ham. Her over sommeren var han hjemme i næsten tre mdr. i forbindelse med skoleskift, og det passede ham fint. Da skolen så startede, var det også fint.

Både Silas og Julie er meget pligtopfyldende og hader konflikter, selv når det er konflikter, som ikke vedrører dem. De er begge ret gode til at formulere deres ønsker, men holder sig også tilbage for ikke at såre andres følelser osv. Når krav bliver for høje, er deres reaktion også ens. **FULD TILBAGETRÆKNING!** Gemme sig under dynen, alenetid, iPad/tv og ro! Julie bliver tit fysisk syg

med feber, hvis kravene har været for høje for længe. Ved Silas kan jeg mærke det ved, at han bliver i dårligt humør og klager over hovedpine.

At både Silas og Julie er særligt følsomme ligesom mange med GUA, er jeg ikke i tvivl om. Det fylder rigtig meget i dem begge to. Når Julie kommer ind i et lokale, fornemmer hun lynhurtigt stemningen, scanner det følelsesmæssige barometer i de forskellige klynger af folk. Hvem står hvor, hvilke blikke sender de til hinanden osv. Det har været rigtig svært for hende i de tidlige teenageår med det sociale. Hun er ekspert i at stille et stenansigt op, hvor man ikke kan aflæse hendes tanker og følelser. Samtidig ville hun jo rigtig gerne have, at jævnaldrende kunne forstå hende. Hun fungerer i dag som lomme psykolog for stort set alle sine venner. Ulempen er selvfølgelig, at hun får påtaget sig en del bekymringer fra andre, og så

er det vildt svært for hende at forstå, at andre ikke på samme måde kan hjælpe hende, når hun trænger til et godt råd. Herhjemme kan jeg ikke sige mig fri for, at hun ind imellem også analyserer mig sønder og sammen – det burde en 16-årig ikke kunne sætte ord på, så det rammer plet, men det kan hun!

På samme måde er det med Silas. Med sine 7 år er han selvfølgelig ikke så skarp, men han observerer meget og spørger tit "Har du det godt lige nu mor?", "Er du glad nu mor?", "Har du det hyggeligt her til aften?". Sådan nogle finurlige spørgsmål, hvor han lige skal bekræftes i, at mine følelser nu også stemmer overens med det, han kan aflæse i mit ansigt. Toneleje, ansigtsudtryk, øjenkontakt, alt det har de begge to fuldstændig styr på. Foruden Silas og Julie er jeg også mor til Lærke på 10 med en AA-diagnose.

Illustration af Sara Rasmussen

Mine to GUA-børn kan jeg som sagt genkende i små og mellemstore bidder, når jeg læser beskrivelser om GUA. Hverken Silas eller Julie er "tydelige" i deres autisme. Det er Lærke dog med sin AA-diagnose. Hun er meget firkantet og udadreagerende, hvor mine GUA-børn er indadreagerende og virker mere følsomme. Begge har de høje empatiske evner, som Lærke ikke har i så høj grad. Ingen af dem har angst tilkoblet deres diagnose, og det er nok her, de skiller sig mest ud i forhold til andre GUA-børn.

Jeg manglede selv historier og erfaringer om GUA-børn, som i hvert fald udadtil var højt fungerende. Skræmme-eksempler med GUA kunne jeg finde masser af, men da jeg stod med Julie som 13-årig, havde jeg svært ved at genkende hen-

de i alt, jeg fandt om GUA. På nogle få områder gør det tingene en smule lettere med Lærke. Hun er mere "autistisk" i forhold til beskrivelserne, så jeg kan bedre læne mig op ad andres erfaringer og søge råd, når jeg mangler det. Når det så er sagt, er jeg selvfølgelig glad for, at de ikke alle tre er lige udfordret.

Tiden efter, at Julies diagnose blev sat, var sådan et mærkeligt vakuum at være i. Jeg sad et par måneder og ventede på, at hjælpen skulle komme, prøvede at flytte hende til en mindre friskole og fik en støtteperson til hende, men mere skete der ikke. Efter et års tid fik jeg held med at få hende overflyttet til handicapafdelingen, og i vores tilfælde blev der taget lidt bedre hånd om hende. Hun går nu på 3. år på efterskole og fungerer rigtig godt! Hun har lidt

støtte på skolen, som især sidste år var rigtig gavnlig på det sociale område. Hendes støtte udfordrer hendes konfliktskyhed og giver hende de små pusterum, hun har brug for i løbet af dagen. Eneværelse var så også en nødvendighed for hende. I dag taler hun åbent om sin GUA, og jeg tror faktisk, hun har fundet en ro i, at autismen er en del af hende, men ikke hele hende.

Både Silas og Lærke er blevet flyttet til specialskole. Lærke fik vi flyttet alt for sent, og det første år på skolen er gået med at få hende til at stole på os voksne igen. Hun kravler stille og roligt op af trivselsstigen og har det bedre, end hun har haft længe. Silas startede på samme skole for en uge siden, og jeg havde ingen tvivl om, at det var det rigtige valg. Vejen til specialskole er, som mange sikkert ved, hverken let eller hurtig. I disse inklusions-tider holder man uanede kaffemøder, inden det kommer så langt. Jeg er på den ene side bitter over forløbet, som kostede Lærke 2 år af sin barndom. Jeg forsøger at lægge det bag mig og glæde mig over skiftet. Vi er ekstremt heldige, at kommunen har den skole, og jeg følger med de forældre, som havner i splid mellem to kommuner.

At autisme kommer i mange varianter og grader, er mine børn et godt eksempel på. For Julie og Silas er deres GUA-diagnose i mine øjne et karaktertræk nærmere end et handicap. At de med årene kan bruge deres empatiske evner og indlevelse positivt, er jeg ikke i tvivl om. At de er sårbare, er der ingen tvivl om – at de kan tabes på gulvet heller ikke. Mit håb for fremtiden er selvfølgelig, at jeg som mor formår at sætte de rigtige rammer, så det ikke sker.

Kursus: Piger med autisme og spiseforstyrrelser

Der er en begyndende opmærksomhed på sammenfald imellem piger med spiseforstyrrelser og piger med autisme – forholdet kræver en omfattende afdækning, så man ikke fejlvurderer enten autismen eller spiseforstyrrelsen. En del piger, spiser meget usundt og har et stort behov for sukker og lette kulhydrater. Omvendt ser vi også piger, som har et meget ensidigt spisemønster, og som begynder at kontrollere deres madindtag i en grad, som kan munde ud i en regulær spiseforstyrrelse. Kurset er praksisorienteret og indeholder nyeste viden om piger med autisme og spiseforstyrrelser.

Kurset giver en introduktion til Anoreksi, Bulimi og BED, med størst fokus på anoreksien og en grundlæggende forståelse for den autistiske tænkning hos pigerne. Autistiske piger har svært ved at være en del af det sociale fællesskab, de har ofte lavt selvværd, og anderledes sociale kompetencer end deres jævnaldrende. Pigerne mangler strategier til at være sammen med andre. Nogle af pigerne føler sig "hævet over andre" og kan udvise en form for arrogance, mens andre, er båret af en følelse af, at være forkert det meste af deres liv.

Ofte bliver pigerne misforstået eller mistolket, og der bliver stillet krav til dem, som de har svært ved at indfri. Deres sårbarhed kan være svær at gennemskue og afhjælpe, og pigerne udvikler derfor følgetilstande, som spiseforstyrrelser, som kan være meget svære at behandle.

Kurset giver inspiration til, hvordan vi bliver bedre til at forstå og hjælpe pigerne videre.

Målgruppe Forældre til piger med spiseforstyrrelser og madproblematikker

Kursusleder/underviser Christina Sommer, psykologisk konsulent

Pris Kr. 2.500,- pr. deltager, som dækker kursusmaterialer og forplejning

Kontakt Maria Frostholt Wallbridge på kursus@autismeforening.dk eller på tlf. 20 57 63 30

Piger med autisme og spiseforstyrrelser

Onsdag den 11. april 2018

Kl. 9.30 - 16.00

Sted: Høje Taastrup

Frameldingsfrist onsdag den 7. marts 2018

At arbejde med mennesker med GUA – erfaringer fra en psykologisk praksis

De er normaltbegavede og fremstår for det meste helt almindelige, og de klarer sig ofte bedre i sociale sammenhænge end andre med autisme.

Af Ea Carøe, psykolog (cand.psych.)

De er normaltbegavede og fremstår for det meste helt almindelige, og de klarer sig ofte bedre i sociale sammenhænge end andre med autisme¹. Men under overfladen kæmper de med en høj grad af angst, en stor sensitivitet og et skrøbeligt sind. Sådan kunne en meget kort karakteristik af personer med GUA lyde. GUA er en af flere underdiagnoser på autismspektret. GUA står for *Gennemgribende Udviklingsforstyrrelse, Anden*.

GUA er ikke beskrevet og afgrænset tydeligt diagnostisk, hvilket betyder, at der er forskel på, hvem der får diagnosen og ud fra hvilke kriterier. Det er også vigtigt at huske, at mennesker med GUA er lige så

forskellige som mennesker uden en diagnose. Denne artikel er derfor skrevet primært med baggrund i vores kliniske erfaring og indtryk gennem flere år fra vores psykologiske praksis, Molis, og med det forbehold, at der kan være store individuelle forskelle på udtrykket af GUA og behovene hos personen med GUA.

De særlige kendetegn ved GUA

Personer med GUA er normaltbegavede, de er for det meste upåfaldende og klarer sig bedre i det sociale samspil end andre med autisme. De bruger meget energi på at holde en facade oppe, så andre ikke ser deres indre, følelsesmæssige kaos, da de føler stor skam over det. Personer med GUA får ofte ikke den hjælp, de har brug for, da det kan være svært for andre at se og opdage de udfordringer, som personen med GUA har, også for fagpersoner – de ”går

under radaren” så at sige, og vanskelighederne er oftest kun fremtrædende for den helt nære familie.

Vores erfaring er, at fælles for GUA er tilstedeværelsen af et højt angstniveau, en stor sensitivitet og et skrøbeligt sind. Personer med GUA kan være meget svingende, impulsive og have svært ved at regulere deres egne følelser. Især børn med GUA har ofte mere angst og kaos i deres adfærd end almindeligt ved autisme. På trods af, at de er gode til sociale situationer, har de svært ved at bevare venskabelige relationer, og de oplever ofte udskiftning i deres relationer, hvilket gør dem umådeligt kede af det og opgivende. For unge med GUA kan de sociale nederlag i kombination med pubertære, hormonelle forandringer, der giver øget sensitivitet og ekstreme følelsesudbrud, medføre depression og selvmordstanker.

1 I artiklen bruges ’autisme’ som samlet betegnelse for autismspektrum tilstande/autismspektrum forstyrrelser for læsevenlighedsens skyld.

ressourcer såvel som sine sårbarheder og udfordringer. Selvfølgelig er særdeles vigtigt i et arbejde henimod større trivsel og livskvalitet. Udover at arbejde individuelt med personen med GUA sammensætter vi grupper, hvor personen med GUA får mulighed for at møde ligesindede, som de kan dele erfaringer med og opleve et fællesskab med.

En del af selvforståelsesarbejdet er, at personen med GUA får "oversat" den teoretiske viden om sig selv til en praktisk og anvendelig viden, altså at man får flere strategier og en større værktøjskasse til, hvordan man kan klare udfordringerne og udnytte sine egne styrker – hvordan man eksempelvis kan drage fordel af at være meget detaljeorienteret og have en god hukommelse. Dette vil ligeledes styrke selvværdet.

Mange med GUA har tidligt i livet følt sig anderledes i forhold til andre, og denne følelse af *anderledes-hed* har for størstedelen udviklet sig til en *forkerthedsfølelse*, der udmønter sig i et lavt selvværd (nogle gange viser det lave selvværd sig som oppustet arrogance – men tag ej fejl, bag "arrogancen" ligger det lave selvværd).

Derfor er det et vigtigt fokuspunkt at arbejde med selvværdet hos personen med GUA, hvilket gruppemøderne også støtter op om.

En anden vigtig del af selvforståelsesarbejdet er, at personen med GUA lærer strategier til at følelsesregulere sig selv, så de voldsomme følelsesudbrud og ustabiliteten mindskes, og herved mindskes skammen og forpintheden forbundet med det.

Vi arbejder blandt andet ud fra en forståelse af hjernens opbygning

og funktioner. Dette er en konkret og logisk måde at blive klogere på sig selv, som tiltaler personen med GUA.

Når vi arbejder med hjernen, bruger vi en gummimodel af hjernen, så vi sammen kan sidde og kigge på hjernen, røre ved den og udpege de vigtige dele af hjernen.

En vigtig pointe i arbejdet med hjernen er, at hjernen er *plastisk*, det vil sige at den kan forandre sig. Den konkrete og praksisnære information om, hvordan man kan påvirke sin egen hjerne, er ofte meget motiverende.

Angstbehandling som et centralt omdrejningspunkt

Da angst er tæt forbundet med GUA, er angstbehandlingen vigtig. Fordi angsten og usikkerheden er så dybt forankret i personer med GUA, kræver det ofte et langvarigt behandlingsforløb.

Det forudsætter ligeledes, at vi som fagpersoner og omgivelser er kreative i vores tilgang til angstbehandlingen og gerne bruger humor, da angsten kan forværres hos personen med GUA, hvis vi er for direkte og konfronterende.

En lettere kreativ tilgang i angstbehandlingen kan eksempelvis involvere dyr, for eksempel en hund, også kaldet *dyreassisteret terapi*. Hunde kan tilføre glæde og fornøjelse i terapirummet, og så kan de have en beroligende og afslappende effekt. Det er ligeledes vigtigt at have tålmodighed med i forløbet, så der er tid og ro til at tage små skridt i den rigtige retning.

Angstbehandlingen bør tage hensyn til og tilrettelægges efter, at personen med GUA har en konkret, logisk og detaljeorienteret måde at være til stede i verden på, hvilket også

påvirker lærings- og udviklingsstilen, ligesom den store sensitivitet ved GUA medfører stor sansfølsomhed, hvor sanserne nemt overvældes og overstimuleres, hvilket angstbehandlingen også bør tage hensyn til.

Det er derfor vigtigt, at angstbehandlingen foretages af en fagperson med stor viden om autisme.

Første skridt i angstbehandlingen er at få større viden om angst.

Det er vigtigt, at personen med GUA oplever, at vi som omgivelser anerkender og respekterer, hvor overvældende, ubehagelig og overbevisende angsten kan være.

Først når de føler sig anerkendte og forståede, kan de være modtagelige for den viden, vi som fagpersoner har, og åbne over for at afprøve nye ting.

Et vigtigt skridt i angstbehandlingen er at stå over for de frygtede situationer eller objekter.

Det er normalt at undgå de ting, man frygter, men det forhindrer en i at lære, at de ting, man frygter, ikke er så farlige, som man tror. Vi arbejder derfor med *eksponering*. Eksponering involverer netop gradvist og gentagne gange at møde de frygtede situationer, indtil man føler sig mindre angst.

Det er vigtigt, at eksponeringen planlægges grundigt og i samarbejde med personen med GUA, ligesom det er vigtigt, at der er motivation for eksponeringen.

At skabe en fælles problemforståelse i omgivelserne

En fælles problemforståelse er altafgørende for personen med GUA; en fælles problemforståelse betyder, at man alle arbejder mod og for det samme, og at personen med GUA fø-

ler sig set og hørt, hvilket er et vigtigt led hen mod større trivsel og livskvalitet.

For børn og unge med GUA er det ensbetydende med, at forældrene eksempelvis deltager i samtalerne, eller at de får rådgivning sideløbende.

For voksne kan det betyde, at partneren er med til nogle samtaler, eller at partneren sideløbende selv har samtaler med en behandler.

Ovenstående er kun et lille og overordnet udpluk af, hvordan man arbejder med GUA.

Stress er som skrevet forbundet med, hvor stor trivsel er hos per-

sonen med GUA: ved øget stress er der nedsat trivsel.

Det er grundlæggende for al behandlingsarbejde, at personen med GUA ikke er stressbelastet.

Derfor er stressafstning/-nedsættelse første skridt.

Til daglig er der behov for en tilpas struktureret og forudsigelig hverdag med tydelige rammer og regler, forberedelse på forandringer samt fleksible, anerkendende og accepterende voksne/pårørende.

Al behandling skal tilpasses individuelt og med respekt for den enkelte

I arbejdet med GUA er det vigtigt at huske på, at alle autismspektrum tilstande er meget komplekse og udgøres af en meget forskelligartet gruppe.

Hvert enkelt barn, ung eller voksen med autisme er placeret et individuelt sted på dette spektrum, og der findes dermed ikke to med autisme, der er ens.

Derfor er det vigtigt, at al behandling og arbejde med GUA tilpasses individuelt og i respekt for den enkeltes profil, vanskeligheder og behov og i tæt samarbejde med personen med GUA og dennes omgivelser.

Kan du lide at arbejde med computere og programmere?

Bliv datamatiker!

Erhvervsakademi Sjælland i Roskilde optager studerende til autismealinjen på datamatiker-uddannelsen med **studiestart september 2018**.

Læs mere om datamatikeruddannelsen på www.easj.dk/fuldtid/datamatiker.

Hvis du ønsker at søge **optagelse på autismealinjen**, opfordrer vi dig til at søge optagelse gennem **kvote 2 inden 15. marts 2018 kl. 12.00**. Husk, at du godt kan søge om optagelse gennem kvote 2, selvom du først afslutter gymnasiet i juni 2018.

Du skal søge ind **via www.optagelse.dk** (den koordinerede tilmelding). Du kan læse mere om optagelse gennem kvote 2 på <https://www.easj.dk/autismealinje-datamatiker/>.

Hvis du har afklarende spørgsmål, eller hvis du ønsker at komme på besøg på uddannelsen, er du velkommen til at **kontakte studievejlederne:**

- Inge Langberg Kjær, inkj@easj.dk, 5076 2805
- Lotte Falk Primdahl, lopr@easj.dk, 5076 2855

Der er åbent hus på autismealinjen på datamatikerudd. 25. januar og 5. februar 2018.

Begge dage er kl. 19.00 – 20.30 og det foregår på Jernbanegade 3B, 1. sal, 4000 Roskilde.

Autisme i Fokus

Autisme i fokus er et mestringsprogram, der giver de voksne i familien værktøjer til at tackle hverdagen og til at forstå deres børn med autisme. Undervisning hver formiddag. Eftermiddagen giver mulighed for socialtræning, fællesaktiviteter, netværksgrupper samt samtalegrupper for søskende.

Vi tilbyder børnepasning i formiddagstimer, så forældrene kan deltage i undervisningen.

Familiens teenagere kan tilbringe ugen i Ungdomslejren. Aktiviteterne i Ungdomslejren er målrettet selvstændighed og ungdomsliv.

Ungdomslejren har et omfattende program, der inkluderer en del aftenaktiviteter og måltider.

- At give hele familien nye redskaber, teoretiske såvel som praktiske og pædagogiske, til at håndtere hverdagen
- At give familien en god fælles oplevelse samt oplevelser med andre familier i samme situation
- At etablere sociale kontakter, danne netværk og udveksle erfaringer

Det faglige program indeholder bla:

- Grundkursus i autisme
- Autisme indefra
- Lov om og Social Service
- Skolevægning
- Pædagogiske redskaber
- Piger med autisme
- Konfliktforståelse og nedtrapning

Målgruppe: Autisme i fokus er et ugelangt mestringsprogram, der henvender sig til hele familien.

Kursusleder/underviser Voksne med autisme, der fortæller om autisme indefra. Specialiserede undervisere med mange års autisme erfaring. Tovholdere fra Landsforeningen Autisme.

Tid Lørdag den 30. juni - Lørdag den 7. juli 2018

Sted Vigsø Kursuscenter, Vigsøvej 300, 7730 Hanstholm

Pris For 4 personer: kr. 16.950,- (inkl. 7 overnatninger i fuldt udstyret sommerhus). Tillæg for Ungdomslejr: kr. 825,-

Læs mere om mestringsprogrammet "Autisme i Fokus" i brochure på www.SIKON.dk.

Kontakt Lars Grønlund på l-g@autismeforening.dk eller på tlf. 30 53 34 52.

Kredsene

AKTIVITETER

KREDS KØBENHAVN/ FREDERIKSBERG

Autisme og autismsens følgerilstande

- Oplæg af Marie-Louise Max Andersen, autismekon-
sulent, læge i børne- og ungdomspsykiatrien

Tid: Torsdag den 8. februar 2018, kl. 19.00-21.00

Sted: Heerupsalen, Vanløse Kulturhus, Jernbane
Allé 38, 2720 Vanløse

Pris: Gratis

Tilmelding: Alle er velkomne, dog gælder først til
mølle-princippet.

Personer med ASF (autisme spektrum forstyrrelser) oplever ofte, at deres hverdage er fyldt med uforudsigelige oplevelser, som påvirker deres nerve- og sansesystemer på en gennemgribende måde. Dette leder ofte til en belastningstilstand, som i længden kan være medvirkende til, at barnet udvikler angst eller en anden ledsagende psykiatrisk tilstand. Disse psykiatriske følgerilstande kan være invaliderende for barnets og familiens hverdag og ydermere resultere i medicinsk behandling, som kunne være undgået, hvis barnet var blevet mødt i forhold til sine vanskeligheder tidligere.

Dette foredrag giver en generel introduktion til autisme spektrum forstyrrelser med fokus på stress-sårbarhedsmodeller og udvikling af psykiatrisk komorbiditet. Der vil være særligt fokus på angst og det detektivarbejde, der ligger i at skelne mellem, hvad der er angst, og hvad der kan forklares som en del af autismen.

KREDS BORNHOLM

Formand:
Tomas Schilling Tlf. 42 19 01 22
E-mail: asfkredsbornholm@gmail.com

KREDS FYN

Formand:
Else Worm Jørgensen Tlf. 29 88 87 98
E-mail: elseworm@gmail.com

AUTISMUFELAGIÐ/KREDS FÆRØERNE

Formand: Heidi Aagaard..... Tlf. +298 509031
E-mail: formadurin@autisma.fo

KREDS KØBENHAVN/FREDERIKSBERG

Formand:
Susan Elholm Tlf. 27 14 39 99
E-mail: tine.heerup@gmail.com

KREDS GRØNLAND

Formand:
Karsten Høy..... Tlf. +299 558297
E-mail: karsten@greenlandholding.com

KREDS LIMFJORD

Formand:
Runa Dorph Petersen Tlf. 28 63 49 63
E-mail: formand@kredslimfjord.dk

KREDS MIDTVEST

Formand:
Søren Dalgaard Tlf. 53 11 31 45
E-mail: sbd54@youmail.dk

KREDS NORDJYLLAND

Formand:
Jørn Poulsen..... Tlf. 98 15 32 42
Kontakt telefon: Tlf. 30 25 92 10
E-mail: jp@autismenord.dk

KREDS NORDSJÆLLAND

Formand:
Allan Jensen Tlf. 29 21 97 20
E-mail: allanjensen51@hotmail.com

KREDS ROSKILDE

Formand:
Rune Gamby
E-mail: rune@au10sme.dk

Kredsenes

AKTIVITETER

KREDS ØSTJYLLAND

Hoppeland for børn med særlige behov og deres familier

Tid: Onsdag den 14. februar 2018 kl. 10-16

Sted: Ulstruphallerne, Nattergalevej 10, 8860 Ulstrup

Gratis entré for børn med særlig behov og deres søskende
Voksne 50 kr (ved forevisning af Ledsagerkort eller medlemsbevis til en handicaporganisation gratis)

Der vil være mulighed for at købe lette anretninger i idrætscaféen. Eller man kan sætte sig og hygge med sin egen medbragte mad.
Der er endvidere mulighed for at trække sig og holde pause i et tilstødende lokale.
Popcorn og slushice kan købes.

Generalforsamling

Tid: Tirsdag den 27. februar 2018, kl. 18.00

Sted: Vandresalen på Psykiatrisk hospital Risskov, Skovagervej 2, indgang 30, 8240 Risskov.

Kl. 18.00 Vi starter med at spise en sandwich
Kl. 19.00 Bernt Weibæk, Næstformand i Landsforeningen Autisme og medlem af ejendomsfonden, holder oplæg om at oprette bosted for mennesker med autisme.
Kl. 20.00 Generalforsamling.

Tilmelding senest den 21. februar på mail info@autismej.dk

Dagsorden i henhold til vedtægterne.

Se dagsorden her:

1. Valg af dirigent.
2. Formanden aflægger beretning.
3. Kassereren aflægger beretning om det reviderede regnskab.
4. Behandling af indkomne forslag fra bestyrelsen.
5. Behandling af indkomne forslag fra medlemmer; indsendes senest den 21/2.
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer; på valg er Elisabeth Sørensen, Kristina Kristensen og Heidi Lading. Alle ønsker genvalg.
Derudover skal der vælges to suppleanter.
7. Valg af tre repræsentanter til Landsforeningens repræsentantskab samt en suppleant.
8. Valg af revisorer.
9. Evt.

Grøn aften

Tid: Tirsdag den 6. marts 2018, kl. 19.00-21.30

Sted: Psykiatrisk Auditorium, indgang 30, Skovagervej 2, 8240 Risskov.

Grøn aften er et arrangement, der henvender sig til forældre, andre pårørende, naboer, fagfolk og alle andre, der omgiver børn med en autisme-diagnose. Her er en mulighed for at få indsigt i og viden om, hvordan autister tænker og ser og oplever verden.

- Introduktion til, hvad vores kreds kan tilbyde.
- Oplæg af Felix Munch om autistisk tænkning.
- Vi serverer kaffe/te og kage.

Tilmelding til info@autismej.dk, senest dagen før.

Kredsene

AKTIVITETER

KREDS LIMFJORDEN

Søskendenetværk

Målgruppe: Søskende til børn med autisme i alderen fra 7–16 år.

Formål: Søskende kommer ofte i klemme i familier med en handicappet bror eller søster. Formålet er at give søskende til børn med autisme et frirum, hvor de kan få lov at tale om egne følelser og erfaringer i forhold til det at have en søskende med et handicap.

Form og indhold: Det drejer sig om 6 x 2 timer, hvor en aldersmæssigt sammensat gruppe mødes. Indholdet vil være en blanding af samtaler, undervisning, fælles aktiviteter, film mv. Der vil være et let måltid midtvejs hver gang.

Tid og sted: Kurset afvikles på Krabbeshus Heldagsskole, Strandvejen 11, 7800 Skive.

Torsdage den: 1. marts, 8. marts, 22. marts, 5. april, 19. april og 26. april 2018.

Alle dage i tidsrummet fra 16.30–18.30.

Tilmelding: senest fredag den 2. februar til sekretaer@kredslimfjord.dk

Pris: Kr. 2.350,- pr. deltager

Bemærk: Der kan søges ved kommunen til at dække kursusudgifterne efter servicelovgivningen § 41 merudgifter.

KREDS STORKØBENHAVN NORD

Formand:
Guri Spiegelhauer Tlf. 28 18 19 74
E-mail: guspi@xline.dk

KREDS STORSTRØM

Formand:
Sabine Hagens
E-mail: post@akzent.dk
AS-repr.:
Line Mackenhauer
E-mail: lima44@live.dk

KREDS SYDVESTJYLLAND

Kontaktperson:
John Olesen Tlf. 22 18 49 08
E-mail: birgitogjohnlesen@privat.dk

KREDS SØNDERJYLLAND

Formand:
Kirsten Krohn Normann Tlf. 26 41 53 62
E-mail: kontaktlaks@gmail.com

KREDS TREKANTEN

Formand:
Dorte Schandorph Jensen Tlf. 29 67 00 67
E-mail: dortesjens@mail.dk

KREDS VESTEGNEN

Formand:
Jan Nielsen Tlf. 40 10 67 91
E-mail: vestegnen@autismeforening.dk

KREDS VESTSJÆLLAND

Formand:
Stina Lund Tlf. 50 58 78 89
E-mail: stina.lund.lakv@outlook.dk

KREDS ØSTJYLLAND

Formand:
Marianne Banner Tlf. 50 43 83 61
E-mail: marianne_banner@yahoo.dk
AS-repr. voksne:
Jane Hellekvist Tlf. 30 20 38 94
AS-repr. børn:
Elsebeth Svane Tlf. 86 21 06 06

Kredsene

AKTIVITETER

Temaaften med Dorthe Hölck

Tid: Onsdag den 31. januar 2018, kl. 18.30–21.00

Sted: Krabbeshus Heldagskole, 7800 Skive.

Tilmelding: formand@kredslimfjord.dk eller sms på tlf. 42 79 71 96.

På denne aften har vi fokus mod, hvordan jeres børn kan få livskvalitet i deres ungdoms- og voksenliv. I en forståelse af, at dette vil forudsætte en særlig indsats, vil Dorthe Hölck med dette tema forsøge at inspirere og give jer indsigt i centrale elementer i den proces.

Følgende områder vil være afsættet for aftenens oplæg:

- Vigtigheden af, at vi støtter den unge i at få en god selvforståelse og selvindsigt i, hvad autismen betyder for ungdomslivet.
- Hvordan kan omgivelserne støtte i en identitetsdannelse, der bygger på anerkendelse og muligheder?
- Hvordan kan vi undgå, at den unge mister motivationen og dermed kan komme til at sætte sin udvikling i stå?

KREDS STORSTRØM

KV17 – Panel- og dialogmøder

Tak for året, der er gået, og for jeres opbakning til vores panel- og dialogmøder i forbindelse med KV17, som vi gennemførte i eget regi i Lolland, Guldborgsund og Faxe Kommuner samt i Vordingborg Kommune under Danske Handicaporganisationer (DH). Autisme 4700, der er en selvstændig gruppe under kredsen, har sørget for fokus på autismesagen i Næstved Kommune. Vi satser på, at vores budskaber er blevet hørt, og at autisme kommer på dagsordenen i vores fem kommuner i de kommende fire år.

Velkommen til 2018

Vi byder det nye år velkommen ved at invitere vores fælles landsforeningsformand til Vordingborg. Hun vil fortælle om det særlige ved piger med autisme.

Foredrag med Heidi Thamestrup om emnet Piger med autisme

Tid: Torsdag den 25. januar 2018, kl. 19.00–21.00

Sted: I Teatersalen ved Vordingborg Uddannelsescenter, Chr. Richardtsvej 45, 4760 Vordingborg.

Heidi brænder for at fortælle om de særlige udfordringer, piger med autisme møder på deres vej. I dagligdagen er det ofte drengene, der er i fokus, når der tales om børn og unge med autisme. Piger med autisme har en anden måde at agere på, der gør dem mindre synlige. Heidi vil gøre os klogere på, hvad der netop er det særlige, vi skal være opmærksomme på, når vi taler om pigerne.

Mødet er gratis. Der vil blive serveret kaffe, te og kage. Der vil være mulighed for køb af sodavand/vand.

Af hensyn til bestilling af kaffe mv. bedes I tilmelde jer **inden den 20. januar 2018** per e-mail til HHautisme@outlook.dk

Husk at skrive navn, adresse samt telefonnummer i tilfælde af aflysning ved sygdom eller lignende.

Husk ...

Sæt gerne allerede nu **kryds i kalenderen torsdag den 22. februar 2018**. Der kommer vores **socialrådgiver Ulla Kjær** til Lolland for at fortælle om lovgivningen på vores område. Flere informationer i næste Autismeblad og på www.autismeforening.dk / **Kreds Storstrøm / Kalender**.

LANDSFORENINGEN AUTISMES HOVEDBESTYRELSE

Formand:

Heidi ThamestrupTlf. 26 20 16 58

Næstformænd:

Bernd Weibeck.....Tlf. 24 24 63 99

Brian Andersen.....Tlf. 30 55 58 42

Hovedbestyrelse:

Christian Steward-Ferrer

Michael Weyand.....Tlf. 51 33 96 65

Kim Hansen.....Tlf. 56 48 08 89

Kristina Kristensen.....Tlf. 40 53 71 37

Peter K. H. Nielsen.....Tlf. 20 74 66 08

Stina Lund

Peter Jensen

Kathe Johansen

AUTISME- OG ASPERGER- FORENINGEN FOR VOKSNE

Formand: David Facius

Alle henvendelser til Autisme- og Aspergerforeningen for voksne, skal i øjeblikket ske på Landsforeningen Autismes telefon.

DIN KREDS

Husk at du altid kan gå ind på din kreds hjemmeside, hvor du kan finde og læse mere om de arrangementer, din kreds har planlagt.

Husk at holde din mailadresse opdateret så vi kan sende dig gode tilbud om foredrag, nyheder og aktiviteter.

Find din kreds på autismeforening.dk

Kredsene

AKTIVITETER

NetværksCaféer i Nakskov og Vordingborg

Husk vores NetværksCaféer for pårørende til og mennesker med autisme. Mød andre i samme situation, og lær af hinandens erfaringer i trygge rammer, hvor vi har tavshedspligt udadtil.

Du finder flere informationer **om indhold, tid og sted, samt tilmelding** på vores website www.autismeforening.dk / **Kreds Storstrøm / Kalender.**

I ønskes alle sammen en glædelig jul og et godt og lykkeligebringende nytår.

Vi ser frem til igen at kunne åbne dørene for jer til mange gode arrangementer, foredrag, familiedage og/eller temadage i det kommende år og glæder os til at møde jer.

På bestyrelsens vegne

KREDS NORDJYLLAND

Cafe-netværksaften i Hobro

Tid: Onsdag den 17. januar 2018, kl. 18.30–20.30

Sted: Hobro Bibliotek, Lille Sal, Adelgade 28, 9500 Hobro

Cafe-netværksaftener henvender sig til såvel nye som gamle medlemmer, hvor der vil være mulighed for at høre om Autismeforeningen og til at få råd og vejledning til at takle hverdagsproblemer, skolesøgning, bevillinger, hjælp til selvhjælp osv. Der vil være mulighed for at møde medlemmer fra lokalforeningen Autisme Kreds Nord, som har erfaring som pårørende til autister.

Det kan være en svær situation at stå i, når man får et barn med en autisme, eller man selv får en diagnose og skal lære at takle de udfordringer, det giver. Det kan derfor være en hjælp at søge kontakt til ligesindede og mødes med andre forældre for at

Kredsenes

AKTIVITETER

hygge, udveksle gode erfaringer m.m. Foreningen vil være vært med kaffe og kage.

Tilmelding kan ske via mail www.autismenord.dk under arrangement

KREDS TREKANTEN

Når vores børn flytter hjemmefra

Tid: Mandag den 29. januar 2018, kl. 19.00-21.30

Sted: Vejle Bibliotek, Willy Sørensens Plads 1, 7100 Vejle.

Christiane Pape og Niels Christian Fruergaard Hansen giver hver deres bud på, hvordan vi kan forberede både os selv og vores unge på, at de skal flytte hjemmefra. Derefter vil der være plads til samtale og en forfriskning.

Begge oplægsholdere er eller har været leder af et botilbud for bl.a. unge og voksne med autismediagnoser og har derfor erfaring med processen 'at flytte hjemmefra'.

Tilmelding til Dorthe Binzer Hansen på mail dorthebinzer@privat.dk.

Generalforsamling

Kreds Trekantens generalforsamling afholdes mandag den 26. februar 2018, så sæt allerede nu kryds i kalenderen.

Forældreundersøgelse

Vi har brug for din hjælp, - igen!

Sidste år siden blev der gennemført en spørgeskemaundersøgelse med fokus på mental trivsel og støtte blandt forældre til børn med en autisme spektrum forstyrrelse (ASF). Mere end 850 forældre valgte at deltage i undersøgelsen og repræsenterede samlet en god blanding af familiesammensætninger fra hele Danmark.

Det er nu tid til en opfølgning på studiet.

Hvis du deltog i den sidste runde vil her omkring årsskiftet modtage et link til undersøgelsen gennem den mail du brugte. Hvis du ikke har modtaget et opfølgningsskema inden 7. januar, så kan du kontakte os på melandersen@health.sdu.dk og vi sender dig et link.

Hvad bidrager studiet med?

Internationale studier har fundet en højere forekomst at symptomer på angst og depression blandt forældre til et barn med autisme. Det danske studie viser, at mere end halvdelen af forældrene, beskriver symptomer på angst eller depression ud over det normale niveau. Dette er i tråd med internationale studier.

Der er dog ikke så meget viden omkring hvordan disse symptomer udvikles over tid. Opfølgningsstudiet gør det muligt at sige mere om udviklingen af mental trivsel eller mangel på samme. En større viden om udviklingsmekanismerne kan være med til at tydeliggøre hvor det kan være vigtigst at forebygge eller at sætte ind. Det er desværre en viden, der er sparsom også i internationale studier.

Vi håber derfor meget, at der er lige så stor opbakning til opfølgningen, som der var til den første runde af undersøgelsen.

Når resultaterne udgives gøres de løbende tilgængelige i en dansk opsummering på Landsforeningens hjemmeside under beskrivelsen af projektet.

Tak for opbakningen til studiet.

Mette Elmoose, projektansvarlig, adjunkt ved Institut for Psykologi, Syddansk Universitet.

Godt nytår

og tak for din støtte til
Landsforeningen autisme
- sammen er vi stærke!

